RAAD VAN KERKEN
in nederland

Amersfoort, 17 februari 2014

Geachte heer, mevrouw,

De Raad van Kerken in Nederland heeft met verwachting uitgekeken naar het wetsvoorstel ten aanzien van de voorgenomen wijzigingen in vreemdelingendetentie.
Al eerder hebben wij, alleen of in samenwerking met andere organisaties, onze bemerkingen ten aanzien van vreemdelingendetentie naar voren gebracht. Wij hadden dan ook positieve verwachtingen ten aanzien van de plannen om het beleid humaner te maken en daarmee de menselijke maat terug te brengen in het vreemdelingenbeleid.

Recentelijk verscheen het wetsvoorstel 'Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring'. Wij danken u voor de mogelijkheid om op dit voorstel te reageren. Ook andere organisaties, met wie wij op dit terrein in coalities samenwerken, zullen u een reactie, welke wij ondersteunen, sturen. Wij leggen u graag een aantal eigen overwegingen voor.

Wij zijn van mening dat vreemdelingendetentie vrijwel altijd een verkeerd instrument is voor terugkeer en zelden constructief bijdraagt aan (voorbereiding op) terugkeer of, belangrijker nog, een beter toekomstperspectief voor de vreemdeling. Vreemdelingendetentie zou zich in alle gevallen moeten beperken tot die mensen waarvan volstrekt duidelijk is dat er geen alternatieven zijn.

Daarnaast vinden wij het criminaliseren en kleineren van mensen zonder papieren een schandalige en heilloze zaak. Wij juichen het dan ook toe, dat u voornemens bent het beleid humaner vorm te willen geven. Vreemdelingen in ons land dienen onzes inziens te allen tijde als mens te worden beschouwd en behandeld, met of zonder papieren.
Maar wat betekent dit in de praktijk? Maakt uw voorstel het beleid daadwerkelijk menswaardiger? Wanneer wij het wetsvoorstel bekijken, moeten wij helaas constateren dat dit behoorlijk tegenvalt.

Het is waar, dat het wetsvoorstel voorziet in een enigszins lichter regime in een aantal detentiecentra. Er zijn een aantal verbeteringen zichtbaar. Zo mogen gedetineerden een uur langer naar buiten om te luchten. En ook de bezoekuren zijn iets verruimd. Wij zijn ook blij dat de vernederende visitaties meer en meer tot het verleden gaan behoren (hoewel dit in artikel 39 nog wel als voldongen feit wordt benoemd, wat haaks lijkt te staan op eerder genoemd voornemen en op de financiële randvoorwaarden die hier aan gesteld zijn). Belangrijk is ook dat er educatieve dagbesteding zal worden aangeboden, waarbij overigens nog volstrekt onduidelijk is hoe deze zal worden ingevuld. Maar tegelijkertijd moeten wij vaststellen dat op een aantal punten de menselijke maat in het beleid niet ver genoeg wordt doorgezet.

Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
(033) 463 38 44
rvk@raadvankerken.nl
www.raadvankerken.nl

1.Vreemdelingen komen in vreemdelingenbewaring in een quasi-strafrechtelijk regime terecht, terwijl hun enige 'misdaad' is dat zij geen papieren hebben. Dit gebeurt zonder onderscheid tussen vreemdelingen met of zonder strafblad. Mensen worden allereerst bij binnenkomst al twee weken (!) in het beheersregime geplaatst, een streng regime met weinig bewegingsvrijheid. Pas daarna kan eventueel worden overgegaan naar het verblijfsregime. Maar ook hier worden vele beperkingen opgelegd en is vooral veiligheid en beheersen van mensen uitgangspunt en niet het werken aan een toekomstperspectief.
Niet meewerken aan terugkeer is een reden voor extra zware maatregelen, terwijl de vreemdeling al bestraft wordt met opsluiting, een inreisverbod etc. Ligt in dit wetsvoorstel nu vast, dat de vreemdeling steeds zwaarder wordt gestraft voor niet meewerken aan terugkeer? En wat zou daarvoor dan de grens in de strafmaat zijn?

Hoewel de doelstelling van dit hele wetsvoorstel is dat er een grotere afstand tot het gevangeniswezen zou moeten ontstaan, is de terminologie die in dit wetsvoorstel keer op keer naar voren komt niets anders dan de terminologie die ook in het gevangeniswezen wordt gebezigd. Beheersbaarheid en het opvolgen van bevelen, met een grote hoeveelheid aan beperkende en bestraffende maatregelen, alles naar inzicht van de directeur, staat centraal. Wettelijk wordt daarbij vastgelegd, dat de privacy van mensen, in het kader van deze zelfde beheersbaarheid en veiligheid, geschonden mag worden. Tenslotte is daarbij nog op te merken, tot onze grote verbazing en verbijstering, dat het gebruik van geweld, naar inzicht van de directeur (hoofdstuk 5), geoorloofd is.

2. Belangrijke maatregelen dienen nog te worden vastgesteld 'bij maatregel van bestuur' maar het wetsontwerp is alleen goed te beoordelen als ook duidelijk is wat de inhoud van die maatregel van bestuur zal zijn.
Daarnaast willen wij opmerken dat veel interne regelgeving niet open en transparant ter inzage ligt. Veiligheidsmaatregelen van detentiecentra bijvoorbeeld zijn niet openbaar en zijn niet inzichtelijk. Bovendien zijn deze regelingen veelal onduidelijk geformuleerd, naar het inzicht van de desbetreffende begeleiders, 'voor zover mogelijk' en 'naar inzicht van de directeur'. In de dagelijkse praktijk worden nog steeds veel maatregelen genomen, die voor vreemdelingen in bewaring vernederend en soms ronduit schadelijk zijn.
Gedetineerden worden bijvoorbeeld geboeid en/of met broekstok aan naar het ziekenhuis of een ambassade vervoerd (hierover kan de Minister nog 'nadere regels' stellen). Of men wordt voor straf opgesloten in strafcellen (isoleercellen) wanneer men niet meewerkt. De psychische schade die bij bovengenoemde voorbeelden optreedt, is niet altijd direct zichtbaar, maar door verschillende onderzoeken wel aangetoond en is onwenselijk.
In het voorliggende wetsvoorstel zijn deze maatregelen niet benoemd.
Een ander bezwaar tegen deze aanvullende regelgeving in de detentiecentra is dat niet duidelijk is hoe toezicht gehouden wordt op een juiste, en voor gedetineerden het minst schadelijke, toepassing van deze (veiligheids)maatregelen. Ook dit toezicht is in het voorliggende wetsvoorstel niet helder geformuleerd en moet nog 'nader worden bepaald'. Artikel 35 spant hierin wel de kroon.
Het zou beter zijn aanvullende bepalingen op te nemen in het wetsvoorstel of gelijktijdig de ontwerpmaatregel van bestuur voor te leggen.

3. Wij vinden het verkeerd, dat nog steeds sprake is van het vasthouden van kinderen in detentiecentra. Kinderen horen niet in de cel, en hierop is geen enkele uitzondering humaan te noemen. Er wordt in het voorliggende voorstel zelfs nog gesproken over de mogelijkheid dat kinderen langer dan twee weken kunnen worden vastgezet. Wij zijn van mening dat dit zeer schadelijk is voor het kind en dat deze mogelijkheid uit het beleid dient te verdwijnen.

4. In het voorstel wordt gesproken over de mogelijkheid dat personen op grond van bijvoorbeeld psychische aandoeningen kunnen worden geplaatst in een afdeling van bijzondere opvang. Wat dit precies inhoudt, wordt niet duidelijk. In de praktijk worden vreemdelingen met psychische aandoeningen nu veelal toch vastgehouden in detentiecentra. Vaak worden zij als 'moeilijk' en 'onbeheersbaar' bestempeld en dienovereenkomstig behandeld. Dit is een onwenselijke situatie die middels de wet voorkomen zou kunnen worden. In het wetsvoorstel wordt gesproken over 'bijzondere aandacht' voor deze groepen, maar wat dit precies inhoudt wordt niet nader omschreven. Het zou goed zijn, hierover meer vast te leggen.
Tevens is er geen onafhankelijk deskundig persoon betrokken bij het vaststellen van 'detentiegeschiktheid' of plaatsing in een bijzondere afdeling. Wij zouden dit graag in de wet verankerd zien.

Al het bovenstaande in overweging nemend, vinden wij dan ook dat er met dit voorstel geen duidelijke verbetering optreedt. Wij pleiten daarom voor een grotere inzet op alternatieve vormen, waarbij het verkrijgen van een nieuw toekomstperspectief centraal staat. Het doelloos vasthouden van mensen draagt niet constructief bij aan hun terugkeer of hun toekomst, hier in Nederland of elders. Zeker niet, wanneer dit vasthouden van mensen gepaard gaat met allerlei strafmaatregelen waarbij de gedetineerde allerlei activiteiten wordt onthouden, of de persoon zelfs in een strafcel wordt opgesloten, of andere beperkende maatregelen worden toegepast. Alternatieve vormen dienen beter onderzocht en op grotere schaal te worden toegepast. Het is onduidelijk waarom hierover in het wetsvoorstel niets wordt gezegd.

Nederland is een land, dat wereldwijd voorop loopt in het bepleiten van mensenrechten. Wij hopen van harte, dat het beleid rond vreemdelingen in Nederland de rechten van deze mensen ter harte zal nemen. Daartoe dient het voorliggende wetsvoorstel echter nog vergaand te worden aangepast en verduidelijkt, zodat vreemdelingen weer als mens worden gezien en behandeld, en niet voortdurend alleen maar gestraft of 'beheerst' worden. Het zou goed zijn als het voorstel beter voorziet in maatregelen, waarbij vreemdelingen zonder papieren kunnen werken aan een betere toekomst. Kortom, een echt menselijker vreemdelingenbeleid.

Wij wensen U veel wijsheid bij de verdere stappen voor het tot stand brengen van de menselijke maat in wet- en regelgeving. Wij zien ernaar uit.

Met vriendelijke groet,

Drs. H.J. van Hout,
voorzitter Raad van Kerken in Nederland.

Ir. J. van der Kolk,
voorzitter projectgroep Vluchtelingen.

oikomene